

Recenze

Představovat profesionálním zvukařům firmu Drawmer by asi bylo komické. Parketou tohoto britského výrobce je oblast dynamických procesorů a už po mnoho let patří do „silné trojky“ (dbx, BSS, Drawmer). Většina produktů je natolik povedená, že zůstávají ve výrobním programu dlouhé roky a jsou stále žádaným zbožím. Občas se objeví i nějaká ta novinka, která má potenciál přiřadit se k legendárním klasikům. To je také případ dnes testovaného modelu 1968, což je dvoukanálový kompresor využívající lampové technologie.

Dvoukanálový lampový kompresor

DRAWMER 1968

Martin Dušák
dusak@music-store.cz

**Doporučená
cena:** 36 990,- Kč

Distributor: Praha Music Center

Ocelářská 937/39, 190 00 Praha 9
tel.: 226-011-140
distribuce@pmc.cz, www.pmc.cz

Pro ty čtenáře, kteří se nepohybují v oblasti profesionálního audia, by asi bylo na místě přece jen zmínit, s kým že mají tu čest. Firmu založil jistý Ivor Drawmer v roce 1981 a hned se svým prvním produktem „udělal díru do světa“. DS201 byl první gate s možností frekvenčně závislého klíčování, je celosvětovým bestsellerem a za 26 let jeho existence se ho prodaly desítky tisíc kusů. Navzdory intenzivním snahám konkurence je stále etalonem, standardem, tím nejlepším, co lze vůbec pořídit. V jeho těsném závěsu se drží zjednodušený čtyřkanálový model DS404 a rovněž kompresor DL241 představuje volbu, se kterou prostě nelze udělat chybu... To, že umí vyrobit i špičkový lampový přístroj, dokázal Drawmer již v roce 1982 legendárním modelem 1960, z něhož vychází i nové typy 1969 a 1968. Oba tyto nové modely vznikly ve spolupráci s americkou firmou Mercenary Audio, jejich „kompresorová“ část je shodná, dražší 1969 v 2HU mechanice navíc disponuje mikrofonními předzesilovači a nástrojovým DI vstupem. A nyní vzhůru na věc-

» 1968« V OBALU...

Obdržel jsem obyčejnou lepenkovou krabici (ekologové jásají), jež je celá vyplněná dvojicí velikých výlisků z extrudovaného polystyrénu, ve kterých je přístroj usazen (ekologové pláčou v koutě). Součástí balení je ještě napájecí kabel a „operator's manual“, který je přehledný a stručný (možná až příliš). Obsahuje všechny relevantní informace o funkci ovládacích prvků a zapojení přístroje, ale o použití, respektive o práci s kompresorem obecně se zde nedovíte vůbec nic. Výrobce zjevně předpokládá, že relativně drahý lampový kompresor si pořizují pouze profesionálové, kteří vědí co, jak a proč. V porovnání třeba s manuály firmy RANE, které poněkud suplují učebnici zvukařiny, dostáváme zajímavý kontrast. Že by rozdíl mezi anglickou a americkou mentalitou? (Američané neuznávají, že „non omnia possumus omnes“ a cpát se do něčeho, co jsem v životě nedělal, se v Americe považuje za správné a žádoucí).

ZEPŘEDU...

Na lampový přístroj zabírá model 1968 trochu neobvykle pouze jednu rackovou jednotku (485 x 44 mm) a není nijak zvlášť hluboký (225 mm), ani těžký (4 kg). U renomovaného výrobce nepře-

kvapí naprosto precizní mechanické zpracování a perfektní potisk. Čelní panel z 3mm silného aluminia má elegantní zaoblené rohy a sražené hrany (komu se už někdy poštěstilo bolestivě se seknout rohem při manipulaci s nějakým 19" zařízením, ten mi dá za pravdu, že se nejedná jen o estetickou, nýbrž i o vysoce funkční záležitost), je jednosměrně broušen a černě eloxován. Ovládací prvky tvoří - pro výrobky této firmy charakteristické - černé knoby s žlutou plastovou obroučkou s „šipkou" a kovové páčkové přepínače (oboje je po léta spolehlivým rozpoznávacím prvkem „toto je Drawmer" a quod erat demonstrandum, střídmy a účelný design navržený někdy před čtvrt stoletím je naprosto nadčasový, působí nadále elegantně a zcela „současně". Klobouk dolů.)

Za bílým nápisem „dual channel vacuum tube compressor" nalezneme trojici knobů s ostře žlutým popisem: potenciometr THRESHOLD (nastavení prahu komprese v rozmezí + nekonečno až -30 dB) a dva šesti-polohové otočné přepínače ATTACK a RELEASE (u náběhu odpovídají volbě 2, 9, 15, 25, 30 a 50 ms, u odběhu máme na výběr tři pozice s fixními časy 100 ms, 500 ms a 1 s; v dalších třech pozicích je čas nastavován automaticky v závislosti na charakteru signálu v rozmezí 200 ms - 2 s, 500 ms - 5 s nebo 1-10 s). Mezi knoby threshold a attack se nachází ještě přepínač označený BIG, jehož zařazení je indikováno červenou LED - jedná se o přepnutí do módu, kdy kompresor nereaguje na nízké kmitočty, takže úder na velký buben nebo basa nemohou způsobit „dýchání" (obdobný ovladač se např. na kompresorech dbx nazývá „contour"). Tato funkce se využívá při zpracování komplexního signálu a s její pomocí lze získat dynamicky vyrovnaný zvuk se solidním basovým fundamentem a mírně zdůrazněnými subbasy, neboli „big sound" - odtud zřejmě označení.

Nastavení kompresního poměru není k dispozici, neboť, jak uvádí výrobce v manuálu, přístroj pracuje striktně v „soft knee" režimu a kompresní poměr tedy progresivně narůstá až do limitace. Poslední potenciometr, který najdeme, je výstupní zisk čili GAIN, s rozsahem +20 až -20 dB. Následuje obdélníkový ručkový indikátor a dvojice třípolohových páčkových přepínačů: horní METER s pozicemi VU+10 dB, VU a G.R. (první pozice přepíná „rozsah" VU metru pro ty uživatele, kteří chtějí k „natlačení" signálu využít větší výstupní úrovně, druhá je standardní VU měřič vybuzení a třetí přepíná měřidlo do módu „Gain Reduction" - v tomto případě ručka stojí v pozici 0VU a výchylkou směrem dolů indikuje, o kolik momentálně komprimujeme) a spodní OUTPUT s volbami S/C LISTEN, NORMAL a BYPASS, který umožňuje přepnout na výstup signál z sidechain řetězce nebo kompresor zcela vyřadit z funkce (jedná se o tzv. „hard wide" bypass, je tedy "natvrdo drátem" přímo propojen vstup s výstupem a přístroj je v tomto stavu průchozí pro signál i při vypnutí ze sítě).

Uprostřed přístroje je ještě páčkový přepínač STEREO LINK a jeho modrá indikační LED, což snad nevyžaduje komentář; následují zcela identické prvky ovládání druhého kanálu a zcela vpravo potom (opět páčkový) síťový vypínač POWER, opět s modrou indikační LED a logo DRAWMER 1968 Mercenary Edition.

Ještě bych rád zmínil dvě věci. Za prvé, že zatímco žlutě popsané a orámované ovládací prvky jsou při přepnutí do stereo provozu funkční pouze v kanálu 1 (a pracují jako master pro oba kanály), bíle popsané ovladače (gain a přepínače meter a output) zůstávají separátní pro každý kanál zvlášť. Druhá záležitost je vychytávka, která mne docela dostala. Ručkové měřiče jsou, jak lze v 21. století očekávat, podsvíceny LED - za běžného provozu žlutě barvy, ale - abych citoval manuál - „with red warning glow to signify approaching clipping". Předpokládal jsem, že v určitém okamžiku podsvícení skokově změní barvu, jako např. displeje na přijímačích „bezdrátů" Sennheiser Evolution G2. Není tomu tak - jakmile se dostaneme přes 0VU, začne podsvícení přecházet do oranžova a pokud se blížíme úrovni clipu, metry se stále více červenají... změna barvy není skoková, nýbrž plynulá, a pokud jsme zvyklí důrazněji „tlačit na pilu", odstín podsvícení nám vytrvale pulsuje se signálem. Docela originální a užitečné.

ZEZADU...

Na zadním panelu přístroje je IEC konektor pro síťový napájecí kabel, který má v sobě integrované též pojistkové pouzdro. Selektor napájecího napětí je k dispozici, avšak je přístupný pouze po sejmutí horního krytu přístroje a při přepnutí je třeba zároveň provést výměnu pojistky (160 mA pro 230 V a 315 mA pro 115 V - to jest dosti logické, neboť $P = U \times I$ a přírodní zákony porušovat nelze). Dále jsou zde k nalezení symetrické XLR vstupy a výstupy obou kanálů (jakostní zlacené konektory NEUTRIK, vstupní trochu překvapivě bez západek). O kvalitním obvodovém řešení svědčí i výstupní impedance

Recenze

pouhých 50 Ohmů a maximální výstupní úroveň +21 dBu. Mezi vstupem a výstupem každého kanálu se ještě nachází insertový TRS jack SIDE CHAIN SEND/RETURN (špička je send, kroužek return). Je tedy možno zařadit do smyčky detektoru např. EQ a realizovat tak třeba de-esser, což už zde bylo popsáno tolikrát u jiných přístrojů, že to snad nemusím rozebírat.

A PŘI POHLEDU DO ÚTROB...

Samozřejmě mne zajímalo, jak se liší produkt relativně nedávno uvedený na trh od svých desítky let starých sourozenců. Využil jsem proto možnosti nahlédnout pod kryt. A je opravdu nač se dívat! Nemohu než konstatovat, že firma nijak neslevila ze svých vysokých standardů – celý přístroj je vyplněn oboustrannou deskou plošných spojů, použit je vysoce kvalitní „modrozelený“ sklolaminát (dle tvrzení některých mých kolegů–bastlířů údajně určený původně pro VF aplikace). Osazení je přehledné a je velmi čisté provedeno. Napájecí zdroj je klasický s toroidním transformátorem CARN-HILL. Použity jsou výhradně „klasické“ součástky, žádný SMD „sajrajt“ zde nenajdeme. Zapouzdřená relátka, řada nastavovacích bodů s trimry PIHER, operační zesilovače jsou převážně špičkové Analog Devices OP275 a OP249, na některých místech také staré dobré TL072 nebo NE5532. Dvojice lamp ECC83A od firmy Edicron je usazena v keramických patičkách se zlatenými kontakty; patičky jsou zezadu kryty ještě jednou destičkou textitu, což jednak zpevňuje jejich uchycení v hlavní desce, jednak brání náhodnému styku s vysokým napětím při servisu. Horní konec lampy je pomocí „L“ plíšku adjustován gumovou průchodkou, takže lampa nemůže vypadnout z patičky a rovněž jsou tlumeny její případné vibrace. Za předním panelem je subpanel z „U“ profilu, do něhož jsou veškeré potenciometry a přepínače pevně uchyceny pomocí svých převlečných matek. Za subpanelem se nalézá ještě svislá deska plošných spojů, ve které jsou zaletovány vývody přepínačů a také dvě „matice“ z celkem 21 žlutých a červených LED, jež zajišťují podsvícení ručkových měřičů. Tuto desku a „main board“ propojují čtyři krátké ploché vodiče, jejichž patičky (zajištěné zalepením) tvoří také jediné nepájené spoje v celém přístroji. Jedním slovem – tedy vlastně dvěma slovy: radost pohledět!

Ano, takhle poctivě bývala koncipována zařízení před nějakými dvaceti lety. U některých přístrojů se, jak vidno, tento standard udržel dodnes. Když

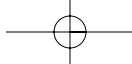
si to ovšem porovnáš třeba s Klark Teknik Square One... no comment. Zavírám přístroj a montuji jej do racku místo jedné ze svých milovaných TL Audio C-5021, stále více natěšený na to, jak to asi zahraje.

V PRAXI

Přístroj Drawmer 1968 jsem použil na řadě akcí, často v kombinaci s výše uvedenými TLA lvory, a pečlivě jsem se snažil hledat zvukové rozdíly. Své postřehy jsem si potom ještě pokoušel ověřit v prostředí improvizovaného domácího studia. Zvuk obou přístrojů je velmi přirozený, teplý a otevřený. Drawmer se jeví ještě o malý stupeň neutrálnější a čistší než TLA – ona taková ta charakteristická „lampová špina“ je někdy žádoucí, někdy ne. Například vážený kolega Sváťa „Svátek“ Vojtěch mi kdysi naznačil, že zvuk, který dělám Cocotte Minute, mu připadá až příliš „nařvaný“ a že dle jeho soudu se na tom značnou měrou podílí i moje oblíbené lampové kompresory. (Byli jsme při této debatě, příznávám, oba poněkud „pod vlivem“, ale to neznamená, že na tom nemůže být něco pravdy – jestliže „in vino veritas“, o pivu a panáčích by to přece mělo platit taky, ne?) V případě, kdy jsem pracoval se signálem jednoho nástroje (typicky baskytary nebo zpěvu), se mi někdy TLA zamlouval nepatrně více – možná právě díky lehounkému nakreslení a změně barvy zvuku. Svou roli také dozajista sehrálo to, že jsem s téeláčky za ta léta sžitý, vím „kam a o kolik“ mám sáhnout a jsem na jejich zvuk i reakce zvyklý.

Ovšem jakmile došlo na práci s komplexním signálem – ať už šlo o podskupinu bicích nástrojů, smyčky a samplů, podkladové stopy z multitrackeru, nebo komprimování master výstupu – zde se naplno projevil všechny přednosti Drawmera. Zvuk zůstával stále čistý, průzračný a čitelný, jakoby ani kompresorem neprocházel, přitom teplý a sytý, nebylo ani stopy po nádechu sterility nebo chladu, jímž se někdy projevují solid-state nebo digitální přístroje. TLA v tomto případě už přece jen maličko „maže“, zvuk je při vysoké úrovni a výraznější kompresi možná až trošičku příliš tlustý – takové akustické jelítko; navíc je třeba dávat pozor na přebuzení: pokud začnou více problikávat červené LED, dochází už většinou k slyšitelnému zkreslení, zatímco „nakrmení“ Drawmer hraje stále stejně, to jest čistě a rozlišeně, bez ohledu na to, že podsvícení „metrů“ se občas zbarví do ruda – ručky přitom už v poloze VU málem stojí opřeny „nadoraz“. Výhodou Drawmera je v tomto případě zřejmě jeho „totální soft-knee“ koncep-

ce, kdy si přístroj „nenechá mluvit“ do kompresního poměru – křivka jeho nárůstu je zjevně velmi pečlivě zvolena. Největší síla „osmašedesátky“ je dle mého názoru právě ve zpracování komplexního signálu - pokud uvažujete o nějakém master kompresoru ke kvalitní aparatuře, mám pro vás horkého kandidáta! Rozhodně neopomeňte zahrnout do svého výběru a vyzkoušet tohoto Drawmera. „Na obranu“ 5021 je třeba říci, že její katalogová cena u firmy Disk je také téměř poloviční než cifra uvedená v ceníku Praha Music Center u položky Drawmer 1968.

Drawmer se mnou absolvoval všechny druhy akcí – počínaje „vesnickou tančovačkou“ (Metallica Revival Beroun – doufám, že mi toto neaktivní označení kamarádi z této kapely prominou) přes koncerty v klubech (s Cocotte Minute jsem jej zkoušel postupně použít na basu, na Přemkovu elektrifikovanou akustickou kytaru s aktivní elektronikou při „unplugged“ vystoupení – zde byl mimochodem výsledek vynikající, s dynamickými skoky mezi vybrnkávanými pasážemi a „rubařinou“ si kompresor uměl krásně poradit, tato aplikace mu zjevně „sedla“ – a také na Codanův a Zellerův zpěv) až po festivaly či koncert zahraničních hvězd „Señor Coconut“ v klubu Roxy:

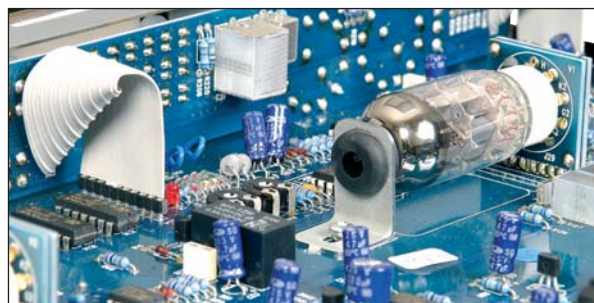
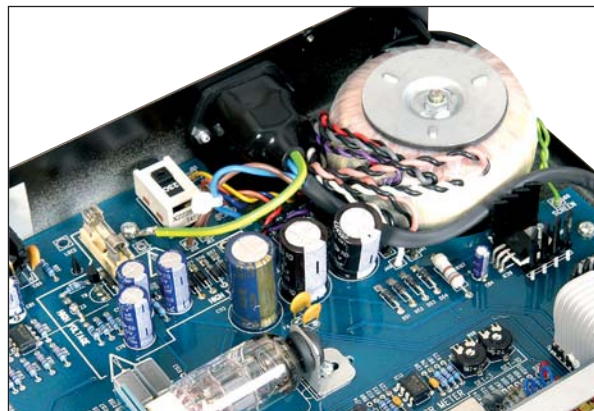
Musím říci, že slyšet kapelu v obsazení perkuse / kontrabas / vibrafon / marimba / saxofon / trumpeta / trombon / vokál hrát diskohit Da-da-da (navzdory své latinskoamerické image jsou muzikanti Němci „jako poleno“) nebo dokonce Smoke on the water (s kytarovými riffy hranými dechovou sekcí) je fakt zážitek! Jejich F.O.H. inženýr Kai Watzke si »1968« vyžádal na master, „just for the warmth“; kapela nasadila až nečekaně ukázněně a potichu, zato v druhé půli koncertu si už Drawmer občas slušně „zamával ručičkami“. Škoda jen, že prostor Roxy není pro podobnou produkci akusticky zcela vyhovující – množství studiových kondenzátorových mikrofonů (3x Neumann TLM103, 2x Neumann KM184, CAD Equitek a další) na pódiu znamenalo docela tvrdý oříšek, zvláště pak pro Petra Rathouského za monitorovým pultem.

Na "Reggae meetingu" pod hradem Točnick jsme míchali na digitálním pultu Yamaha LS9, i zde se Drawmer uhnízl na pozici master kompresoru a odváděl moc pěknou práci, stejně jako o den později, zařazen za pultem Midas Verona, na festivalu Mezi Ploty. Zvukař souborů Švihadlo a Tam-tam orchestra, pan Michal Černý (většinou lidí "z branže" známý pod přezdívkou Koudelka), to vystihl přesně: "No pěkný je to, moc se mi to líbilo. Je to holt jako jestli točís do počítače, anebo do pásu. Prostě ten rozdíl je slyšet, a ne že ne." Ale to už byla labuť píseň »1968« v mém racku, protože nezbylo než ji vrátit...

ZÁVĚR

»Další „lampáč“ není zrovna to, co teď do aparatury nutně potřebuješ.« Jen nestálé opakování této spásné věty mne uchránilo od pokušení utratit peníze, které nemám. Vám bych však doporučoval duševní pochod právě opačný: jestliže ještě ve svém „cajku“ žádný „lampáč“ nemáte, opakujte si, že je to přesně to, co potřebujete; a je zrovna načase, abyste si nějaký pořídili – když si pospíšíte, v rámci akcí Praha Music Center se třeba najde i nějaká ta sleva.

Ještě bych si dovolil nanést jednu úvahu. Digitální mixážní pulty se okolo nás jen rojí, a vzhledem k jejich výbavě budou klasické „outboardy“ brzy ztrácet na ceně i užitné hodnotě – k čemu vám bude třeba i tak skvělé zařízení jako DS201, když DiGiCo má srovnatelný gate na každém kanálu – stačí jen dotyk prstem na touchscreen? Ale pozor - lampové přístroje, to je jiná: napatčovat do localracku elektronkový kompresor, který si přinesete, to stále ještě stojí za námahu - protože digitál i se všemi emulacemi je pořád digitál, zatímco lampa (opravdická, z masa a kostí, teda pardon - ze skla, kovu a vakua) je prostě lampa. Co vy na to?

▼

MUZIKA
11. MEZINÁRODNÍ
HUDEBNÍ VELETRH

25. - 27. 9. 2008
Výstaviště Incheba Expo Praha
www.veletrh-muzika.cz

